

MYNDIGHETEN FÖR
FAMILJERÄTT OCH
FÖRÄLDRASKAPSTÖD

Att vara förälder idag – tilläggsrapport med utökade analyser

Titel: Att vara förälder idag – tillägsrapport med utökade analyser
Utgiven av: Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF, 2021
Adress: Nygatan 40B, 931 31 Skellefteå
Telefon: 010-190 11 00
E-post: info@mfof.se
Hemsida: www.mfof.se

Sammanfattning

Tilläggsrapporten bygger vidare på rapporten "Att vara förälder idag" och består av utökade analyser som inte inkluderades eller utvecklades i grundrapporten. Tilläggsrapporten kan läsas som en självständig del eller som ett komplement till grundrapporten.

Samma datamaterial som användes i grundrapporten används i tilläggsrapporten. All data är insamlad genom en webbundersökning som genomfördes under hösten 2019. Enkäten riktade sig till föräldrar med barn under 18 år och skickades ut via SOM-institutets Medborgarpanel. Totalt 3 352 personer svarade på undersökningen.

Resultaten från de utökade analyserna visar att barnets ålder inte hänger ihop med minskad arbetstid eller studietakt hos föräldrarna. Däremot tycks åldern på barnet ha betydelse för i hur stor utsträckning föräldraskapet delas med barnets andra vårdnadshavare. Föräldrar till de yngsta barnen delar i högre utsträckning föräldraskapet med den andra föräldern.

Åldern på barnet tycks även hänga samman med i vilken utsträckning som vårdnadshavarna bor tillsammans samt hur jämlik ansvarsfördelningen för barnet är. Bland föräldrar med barn i den yngsta åldersgruppen (under 4 år) bor nästan samtliga föräldrar i samma hushåll, men uppger att de i lägre utsträckning delar lika på ansvaret för barnet jämfört med föräldrar till barn i de äldre åldersgrupperna.

Att få tiden att räcka till ses som en stor utmaning bland de flesta föräldrar som svarat på undersökningen, men bland föräldrar som inte arbetar eller studerar ses tid i något lägre utsträckning som en stor utmaning i det egna föräldraskapet.

Föräldrar i undersökningen med barn under 4 år samt de med barn över 15 år ser inte konflikter kring skärmtid som en särskilt stor utmaning. Konflikter kring skärmtid är en större utmaning för föräldrar med barn i åldrarna 7-15 år.

Föräldrar som uppger att ansvaret för omsorg samt hem- och hushållsarbete delas lika ser färre utmaningar i det egna föräldraskapet jämfört med föräldrar där ansvarsfördelningen är mer ojämn.

Innehåll

Sammanfattning	3
Om rapporten	5
Rapportens syfte	5
Rapportens innehåll och avgränsningar	5
Så har rapporten tagits fram	5
Vilka som svarade och hur det påverkar resultatet	6
Så ska tilläggsrapporten läsas	11
Vad är fokusbarn?.....	12
Begrepp, definitioner och förkortningar.....	13
Resultat	15
1. Fokusbarnens ålder i relation till föräldraskapet	15
Sammanfattning.....	15
1.1 Inget samband mellan åldern på fokusbarnet och förändringar i arbetstid/studietakt ..	15
1.2 Fler föräldrar till de yngre barnen delar föräldraskapet med barnets andra vårdnadshavare	16
1.3 Föräldrar till de yngsta barnen bor i högre utsträckning ihop med barnets andra vårdnadshavare	17
1.4 Bland föräldrar med barn i de yngsta åldersgrupperna upplevs omsorgsarbetet som ojämnt fördelat	18
2. Specifika utmaningar i relation till bakgrundsvariabler	20
Sammanfattning.....	20
2.1 Föräldrar som inte arbetar eller studerar ser i lägre utsträckning tid som en stor utmaning i det egna föräldraskapet.....	20
2.2 Konflikter kring skärmtid är som störst mellan föräldrar och barn i åldersgrupperna 7-15 år.....	21
3. Antal utmaningar och ansvar för barn och hem	23
Sammanfattning.....	23
3.1 Föräldrar med jämn ansvarsfördelning för hem- och hushållsarbetet upplever föräldraskapet som mindre utmanande	23
3.2 Föräldrar med lika ansvarsfördelning för fokusbarnet ser föräldraskapet som mindre utmanande	24
Diskussion och betydelse för praktiken	26

Om rapporten

Rapportens syfte

Efter publiceringen av rapporten "Att vara förälder idag"¹ framkom det önskemål om att visa på ytterligare samband mellan vissa av frågorna i enkäten som skulle kunna förklara och eventuellt komplettera de resultat som framkom i grundrapporten. Bland annat efterfrågades det analyser med hänsyn taget till barnens olika åldrar och fler analyser i relation till föräldrarnas upplevda utmaningar.

Rapportens innehåll och avgränsningar

Denna tilläggsrapport bygger vidare på grundrapporten "Att vara förälder idag"¹ och består av utökade analyser som inte inkluderades eller utvecklades i grundrapporten. Tilläggsrapporten kan läsas som en självständig del eller som ett komplement till grundrapporten.

De utökade analyserna i denna rapport fokuserar på tre huvudsakliga områden:

1. Fokusbarnens ålder i relation till föräldraskapet
2. Specifika utmaningar i relation till bakgrundsvariabler
3. Antal utmaningar och ansvar för barn och hem

Så har rapporten tagits fram

Analyserna i den här rapporten bygger på samma underlag som grundrapporten "Att vara förälder idag"¹. Underlaget har samlats in genom en webbenkätundersökning som genomfördes i samarbete med SOM-institutet vid Göteborgs universitet under hösten 2019.

Enkäten bestod av frågor på en rad olika teman så som upplevelser av föräldrarollen, internet och appar som stöd i föräldraskapet samt utmaningar och strategier i det egna föräldraskapet. Totalt bjöds 3 860 föräldrar med barn under 18 år in att delta i undersökningen varav 3 352 svarade på enkäten, vilket ger en deltagarfrekvens på 86 procent.

För en mer utförlig metodbeskrivning av hur datainsamlingen har gått till, se metodredovisningen i kapitel sex i grundrapporten. Enkäten i sin helhet finns även separat i appendix 2 i samma rapport.

¹ Grundrapporten "Att vara förälder idag" publicerades på mfof.se den 30 april 2020.

Vilka som svarade och hur det påverkar resultatet

Det är viktigt att veta vilka det är som deltagit i en undersökning eftersom det i stor utsträckning påverkar vilka slutsatser som kan dras av resultaten. Tabell 1 visar fördelningen av de som svarat på undersökningen och befolkningen i samma åldrar (18-81 år) uppdelat på olika demografiska variabler.

Utmärkande för gruppen föräldrar som svarat på undersökningen är att de i stor utsträckning är högtbildade jämfört med befolkningen i samma ålder. Hela 76 procent av de som svarade hade en eftergymnasial utbildning som var längre än 3 år, detta jämfört med 26 procent av befolkningen i samma åldrar (se tabell 1).

Åldersfördelningen bland de föräldrar som svarat på undersökningen skiljer sig jämför med befolkningen som helhet, exempelvis är det endast 12 procent av föräldrarna som deltagit i undersökningen som är 34 år eller yngre medan motsvarande siffra i befolkningen är 29 procent (tabell 1). Att fördelningen mellan åldersgrupper skiljer sig beror förmodligen på att föräldrarna som svarat på undersökningen jämförs med befolkningen som helhet och inte de i befolkningen som har barn.

När det kommer till fördelningen av kön återspeglar den bättre befolkningen i helhet. Bland gruppen föräldrar som deltagit i undersökningen är 49 procent av de som svarat kvinnor och 51 procent är män (se tabell 1).

Den geografiska spridningen bland de som svarat är generellt god, dock är det i undersökningen 51 procent som bor i en storstad, jämfört med 25 procent av befolkningen i samma åldrar. En annan skillnad mellan de som deltog i undersökningen och befolkningen i samma åldrar är att en betydande majoritet (94 %) av de som svarat på undersökningen är födda i Sverige, jämfört med tre fjärdedelar (77 %) av befolkningen.

Tabell 1. Beskrivning av föräldrarna som svarade på enkäten jämfört med befolkningen i samma ålder i procent.

	Föräldrarna som svarat på enkäten	Befolkningen ²
Kön		
Kvinna	49	50
Man	51	50
Ålder		
34 år eller yngre	12	29
35-40 år	26	10
41-45 år	27	8
46-50 år	28	9
51 år eller äldre	7	44
Utbildning		
Ingen utbildning/gymnasium kortare än 3 år	4	36
Gymnasieutbildning 3 år	7	23
Eftergymnasial utbildning 3 år eller kortare	13	15
Eftergymnasial utbildning längre än 3 år	76	26
Geografisk hemvist³		
Mindre stad	16	37
Större stad	33	38
Storstad	51	25
Bakgrund		
Född i Sverige	94	77
Född utanför Sverige	6	23

Kommentar: Tabell 1 beskriver fördelning av demografiska variabler hos de som svarat på undersökningen och ²befolkningsdata som är hämtade från Statistikdatabasen SCB 2019 i åldrarna 18-81 år. ³Geografisk hemvist är baserad på SKR:s grövsta kommungruppsindelning från 2017. Med storstad avses storstadskommuner (minst 200 000 invånare i största tätorten) samt pendlingskommuner nära storstäder. Med större städer avses kommuner med större städer (minst 40 000 invånare i den största tätorten), pendlingskommuner nära större städer samt lågpendlingskommuner nära större städer. Med mindre städer avses kommuner med mindre städer/tätorter (mindre än 40 000 invånare i den största tätorten), pendlingskommuner nära mindre städer/tätorter, landsbygdskommuner samt landsbygdskommuner med besöksnäring.

Tabell 2 visar fördelning av de som svarat på undersökningen uppdelat på män och kvinnor och olika demografiska variabler. Generellt är fördelningen mellan könen lika men något fler av kvinnorna som svarat på undersökningen har en eftergymnasial utbildning som är längre än 3 år, 83 procent bland kvinnorna jämfört med 70 procent bland männen.

Generellt utmärkande (tabell 2) är att de som svarade på undersökningen har hög inkomst, över 60 procent av föräldrarna hade en månadsinkomst på 37 000 eller mer. Inkomsten skiljer sig dock mellan könen, bland männen är det hela 69 procent som har en månadsinkomst på 37 000 eller mer, medan motsvarande siffror bland kvinnorna är 53 procent.

Tabell 2. Beskrivning av föräldrarna som svarade på enkäten uppdelat på kön, antal (procent)

	Kvinnor	Män	Samtliga
Ålder			
34 år eller yngre	233 (14)	165 (10)	398 (12)
35-40 år	471 (29)	411 (24)	882 (26)
41-45 år	444 (27)	461 (27)	905 (27)
46-50 år	384 (24)	542 (31)	926 (28)
51 år eller äldre	99 (6)	142 (8)	214 (7)
Utbildning			
Ingen utbildning/gymnasium kortare än 3 år	34 (2)	83 (5)	117 (4)
Gymnasieutbildning 3 år	73 (5)	155 (9)	228 (7)
Eftergymnasial utbildning 3 år eller kortare	171 (10)	275 (16)	423 (13)
Eftergymnasial utbildning längre än 3 år	1 353 (83)	1 208 (70)	2 561 (76)
Inkomst			
Mindre än 19 000 kr	110 (7)	55 (4)	165 (5)
19 000-29 999 kr	206 (14)	148 (9)	354 (12)
30 000-36 999 kr	385 (26)	281 (18)	666 (22)

	Kvinnor	Män	Samtliga
Inkomst			
37 000-44 999 kr	376 (26)	372 (24)	748 (25)
45 000-54 999 kr	220 (15)	299 (19)	519 (17)
55 000 kr eller mer	169 (12)	402 (26)	571 (19)
Geografisk hemvist³			
Mindre stad	247 (17)	256 (16)	503 (16)
Större stad	501 (33)	510 (33)	1011 (33)
Storstad	759 (50)	802 (51)	1561 (51)
Bakgrund			
Ingen utrikesfödd förälder	1235 (82)	1329 (85)	2564 (83)
Minst en utrikesfödd förälder	275 (18)	241 (15)	516 (17)

Kommentar: Tabell 2 visar fördelningen av de som svarat på undersökningen uppdelat på kön och på olika demografiska variabler. ³ Geografisk hemvist är baserad på SKR:s grövsta kommungruppsindelning från 2017. Med storstad avses storstadskommuner (minst 200 000 invånare i största tätorten) samt pendlingskommuner nära storstäder. Med större städer avses kommuner med större städer (minst 40 000 invånare i den största tätorten), pendlingskommuner nära större städer samt lågpendlingskommuner nära större städer. Med mindre städer avses kommuner med mindre städer/tätorter (mindre än 40 000 invånare i den största tätorten), pendlingskommuner nära mindre städer/tätorter, landsbygdskommuner samt landsbygds-kommuner med besöksnäring.

Att gruppen som svarat på undersökningen i stor utsträckning är högt utbildad och har hög inkomst beror på att Medborgarpanelen generellt präglas av en hög andel personer med hög utbildning, hög inkomst, boende i storstad och som är mycket politiskt intresserade. Studier som använder sig av Medborgarpanelen brukar använda olika metoder för att säkerställa att de som svarar på undersökningen inte skiljer sig ifrån befolkningen som helhet. En sådan metod skulle för denna undersökning begränsa möjligheten att göra jämförelser mellan olika grupper av föräldrar och användes därför inte, för vidare motivering se metodredovisningen i kapitel sex i grundrapporten.

Effekterna av att urvalet som ligger till grund för både grundrapporten och tillägsrapporten präglas av föräldrar med hög utbildning och hög inkomst gör att det inte går att göra några långtgående generaliseringar om gruppen föräldrar som helhet. De punktskattningar som görs kommer att återspegla beteenden och åsikter bland föräldrar med hög utbildning och hög inkomst och inte föräldrar i allmänhet. Däremot är det, trots det skeva urvalet, möjligt och att göra jämförelser mellan olika grupper av föräldrar. Resultaten i tillägsrapporten kommer därför likt grundrapporten främst att fokusera på skillnader mellan olika grupper av föräldrar och föräldrar med barn i olika åldrar.

Så ska tillägsrapporten läsas

De utökade analyserna i denna tillägsrapport läses med fördel som komplement till grundrapporten "Att vara förälder idag", men är tillräckligt övergripande för att kunna läsas självständigt. Varje område inleds med en kort beskrivning av varför utökade analyser ansågs relevanta som tillägg till grundrapporten samt en sammanfattning av de viktigaste resultaten.

I rapporten redovisas figurer som även förklaras i texten. Till varje figur finns en förklarande kommentar där exempelvis frågeformulering och antal svar redovisas. Figurer som bygger på resultat från flera frågor redovisar det minsta antalet svar för de frågor som ingår i figuren. Tabeller med fördjupande dataunderlag och med de linjära och logistiska regressionsmodeller som ligger till grund för resultaten finns i separat appendix.

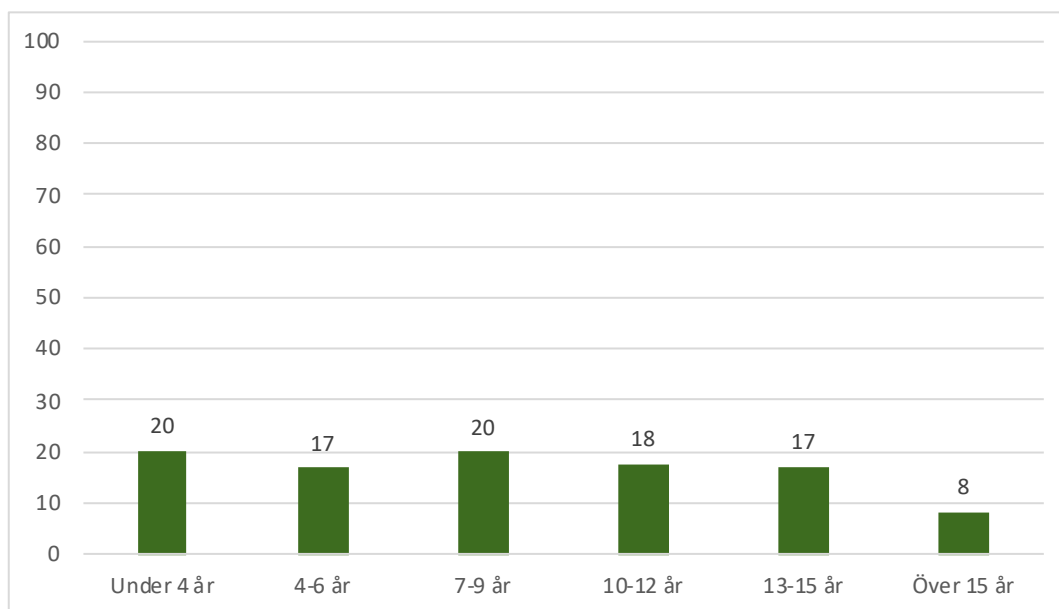
I grundrapporten redovisades genomgående endast statistiskt signifikanta jämförelser. Med statistiskt signifikant menas här att de jämförelser som görs, framförallt mellan grupper, troligen inte bara kan förklaras av slumpen utan att det finns en verklig skillnad mellan grupperna. För de utökade analyserna i denna tillägg rapport redovisas även skillnader som inte är statistiskt signifikanta, men i texten står det uttryckligen vilka jämförelser som är statistiskt signifikanta eller inte.

Vad är fokusbarn?

För att underlätta för föräldrarna att besvara undersökningen ombads de föräldrar med fler än ett barn under 18 år att fokusera på endast ett av sina barn när vissa av frågorna besvarades. Vilket barn som föräldern ombads att tänka på när de svarade på undersökningen slumpades fram i enkäten och var därefter det barn som föräldern genomgående ombads att ha i åtanke när de besvarade frågorna. I rapporten kallas det barn som föräldern ombads att fokusera på när de svarade på frågorna för fokusbarn eller fokusbarnet.

Figur 1 visar fördelningen mellan de olika åldersgrupperna på fokusbarnet. Fördelningen är någorlunda jämn med undantagen för att det är färre föräldrar som ombads att tänka på ett barn som är 16 år eller äldre jämfört med de andra åldersgrupperna. Detta kan ha att göra med att föräldrarna som deltog i undersökningen hade fler yngre barn. Medelåldern bland alla barn, som föräldrarna svarar att de hade, var 8.5 år.

Figur 1. Åldersfördelning på fokusbarnet, procent

Kommentar: Figur 1 visar åldersfördelningen för fokusbarnet. Fokusbarnet är det barn som föräldern ombads att ha i åtanke när vissa frågor i enkäten besvarades, bland föräldrar med fler än ett barn under 18 år slumpades vilket barn som skulle vara fokusbarnet. De frågor som ligger till grund för åldern på fokusbarnet lyder; Har du barn under 18 år? Inkludera bonusbarn, adoptivbarn eller barn som du är familjehemsförälder för; När är ditt första barn fött?; När är ditt andra barn fött?; När är ditt tredje barn fött?; När är ditt fjärde barn fött?; När är ditt femte barn fött?; När är ditt sjätte barn fött?; När är ditt sjunde barn fött?; När är ditt åttonde barn fött?. Antal svar: 2202.

I kommentarer till figurer och tabeller står ofta frågan som ligger till grund för tabellen eller figuren utskrivnen. På de frågor där föräldern ombads att endast tänka på ett specifikt barn står detta utskrivet i frågeformuleringen som (BARN).

Att föräldrarna ombads att fokusera på ett specifikt barn när frågan besvarade gör det möjligt att undersöka om barnets ålder spelar någon roll för hur föräldern svarat på frågorna.

Begrepp, definitioner och förkortningar

(BARN) – I det fall som föräldrarna svarat att de har mer än ett barn har de på vissa frågor ombetts att tänka på ett specifikt barn som slumpats fram i webbenkäten. I tabeller och tabellkommentarer kallas detta barn för (BARN) när frågan är utskrivnen i sin helhet, dvs. samma innebörd som fokusbarn nedan.

Fokusbarn – I det fall som föräldrarna svarat att de har mer än ett barn har de på vissa frågor ombetts att tänka på ett specifikt barn som slumpats fram i webbenkäten. I den löpande texten kallas detta barn för fokusbarn, dvs. samma innebörd som (BARN) ovan.

Förälder – Med begreppet förälder avses inte enbart barnets rättsliga förälder, utan även andra närstående vuxna personer som barnet betraktar som förälder eller som på annat sätt är viktiga för att främja barnets hälsa och utveckling. De svarande uppmanades att inkludera även bonusbarn, adoptivbarn eller barn som de är familjehemsförälder för när de besvarade enkäten.

MFoF – Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd.

Statistiskt signifikant – Med statistiskt signifikant menas att de jämförelser som görs inte bara kan förklaras av slumpen utan att det finns en verklig skillnad mellan grupperna.

Mindre stad – Mindre städer/tätorter (mindre än 40 000 invånare i den största tätorten) och landsbygdskommuner.

Storstad – Storstäder (minst 200 000 invånare i största tätorten) och storstadsnära kommuner.

Större stad – Större städer (minst 40 000 invånare i den största tätorten) och kommuner nära större stad.

Utländsk bakgrund – Individer med minst en utrikesfödd förälder definieras i den här rapporten som en person med utländsk bakgrund.

Resultat

1. Fokusbarnens ålder i relation till föräldraskapet

Det datamaterial som rapporten "Att vara förälder idag" bygger på möjliggör i vissa fall en analys av hur ålder på fokusbarnet hänger ihop med aspekter av föräldraskapet. I tilläggsrapporten undersöks dessa samband närmare.

Sammanfattning

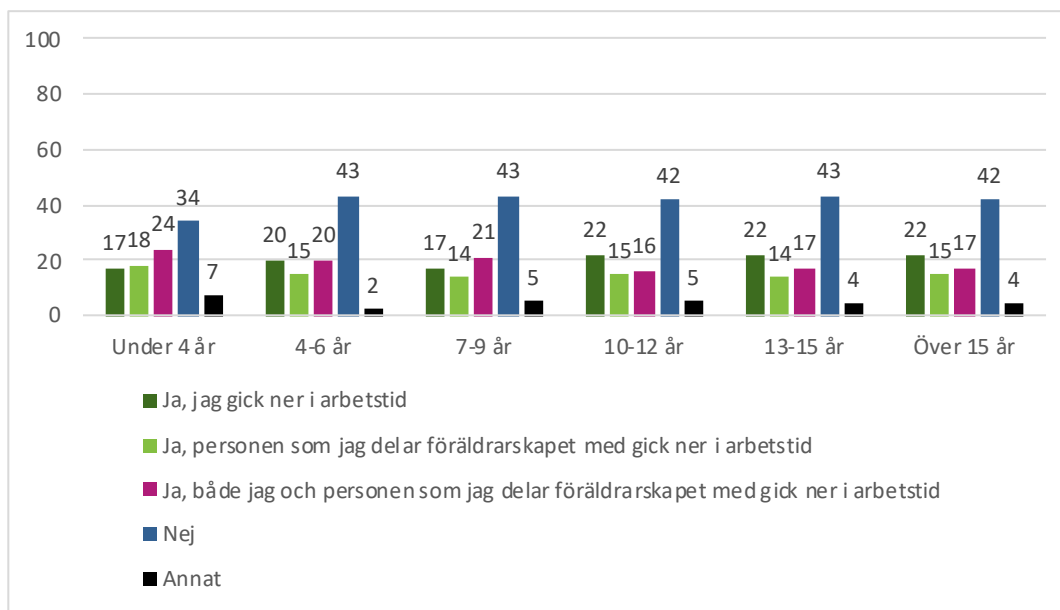
- Ålder på fokusbarnet tycks inte hänga samman med minskad arbetstid/studietakt.
- Föräldrar där fokusbarnet är yngre (under 12 år) delar i högre utsträckning föräldraskapet med barnets andra vårdnadshavare jämfört med föräldrar till barn i tonåren.
- Bland föräldrar till fokusbarn i de yngsta åldersgrupperna (under 4 år) är det mer vanligt att föräldrarna bor ihop.
- Föräldrar med yngre barn upplever att ansvarsfördelningen för omsorgen är mer ojämnt fördelad än föräldrar med äldre barn.

1.1 Inget samband mellan åldern på fokusbarnet och förändringar i arbetstid/studietakt

I grundrapporten "Att vara förälder idag" visade resultaten på en skillnad mellan könen när det kommer till förändrad arbetstid. Kvinnor gick i större utsträckning än män ner i arbetstid i samband med att de fått barn. En intressant aspekt som dock inte utvecklades närmare i rapporten var om det finns något samband mellan fokusbarnets ålder och arbetssituation, det vill säga om föräldern jobbar heltid, deltid, är egen företagare, studerar eller är arbetslös. Resultaten från de utökade analyserna visar dock att det inte finns något samband mellan ålder på fokusbarnet och vilken arbetssituation föräldrarna befinner sig i.

Oavsett ålder på fokusbarnet svarade högst andel föräldrar att varken de själva eller personen som föräldraskapet delas med gått ned i arbetstid i samband med att de fick barnet. Bland de som svarat för ett fokusbarn som är 16 år eller äldre är det 42 procent som uppger att varken de själva eller personen som föräldraskapet delas med gått ned i arbetstid. Motsvarande siffra för de som svarar för ett fokusbarn som är 3 år eller yngre är 34 procent. Skillnaden mellan dessa grupper är inte statistiskt signifikant och det finns inte heller några signifikanta skillnader mellan övriga grupper som beror på fokusbarnets ålder (figur 2).

Figur 2. Förändrad arbetstid/studietakt - efter ålder på fokusbarnet som föräldern uppmanas tänka på när enkäten besvaras (procent)

Kommentar: Frågan som ligger till grund för figuren löd "Gick du eller personen som du delar föräldraskapet med ner i arbetstid eller studietakt i samband med att du fick (BARN)". Innehållet i parentesen "(BARN)" varierade beroende om föräldrar angett att de har mer än ett barn. I dessa fall har de ombetts att tänka på ett specifikt barn som slumpats fram i webbenkäten. Svartalternativen framgår av figuren. Antal svar: 3008.

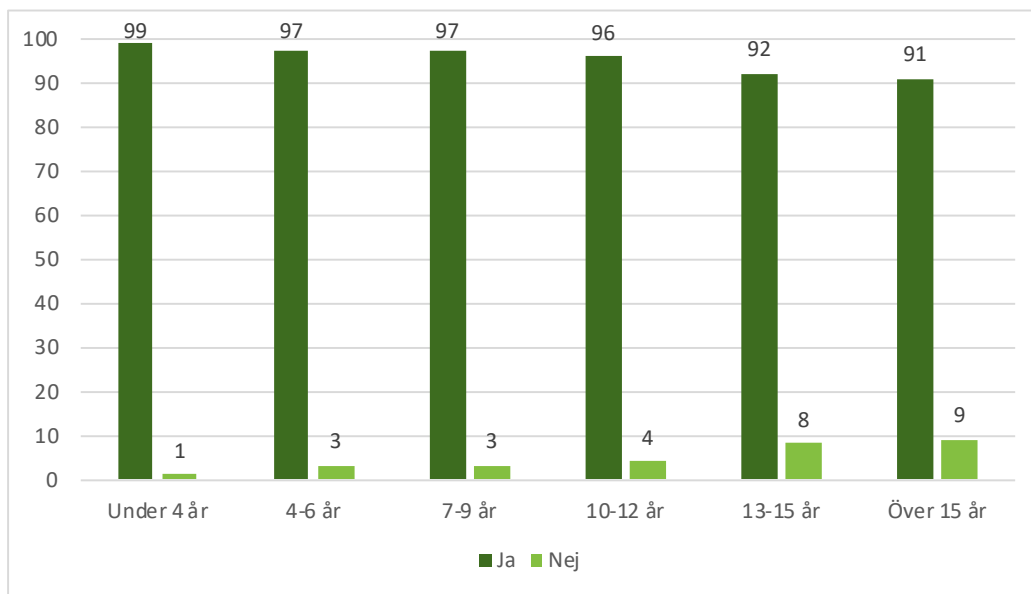
1.2 Fler föräldrar till de yngre barnen delar föräldraskapet med barnets andra vårdnadshavare

En aspekt av föräldraskapet som inte redovisades närmare i grundrapporten "Att vara förälder idag" är resultat kring om föräldraskapet delas med fokusbarnets andra vårdnadshavare och hur detta varierar med åldern på fokusbarnet. Grundrapporten fokuserade istället på andelen föräldrar som bor ihop och hur detta varierar med ålder på föräldern.

Figur 3 visar att andelen som delar föräldraskapet med den andra vårdnadshavaren för fokusbarnet varierar från 99 procent när fokusbarnet är 3 år eller yngre till 91 procent när fokusbarnet är 16 år eller äldre (figur 3).

De grupper som signifikant skiljer sig mellan varandra är de föräldrar där fokusbarnet är i någon av de yngre åldersgrupperna jämfört med de två äldsta åldersgrupperna. De föräldrar som har ett fokusbarn som ingår i de yngre åldersgrupperna delar i högre utsträckning föräldraskapet med barnets andra vårdnadshavare jämfört med de föräldrar som har fokusbarn i den äldsta åldersgruppen.

Figur 3. Andel som delar/inte delar föräldraskapet med barnets andra vårdnadshavare - efter ålder på fokusbarnet som föräldern uppmanas tänka på när enkäten besvaras (procent)

Kommentar: Frågan som ligger till grund för figuren löd "Delar du föräldraskapet med den andra vårdnadshavaren fick (BARN)". Innehållet i parentesen "(BARN)" varierade beroende om föräldrar angett att de har mer än ett barn. I dessa fall har de ombetts att tänka på ett specifikt barn som slumpats fram i webbenkäten. Antal svar: 3030.

När andra förklaringsfaktorer inkluderas i analysen framkommer det att vid sidan av fokusbarnets ålder så har även antalet barn en påverkan på i vad mån föräldrar delar föräldraskapet. Ju fler barn desto mindre är sannolikheten att dela föräldraskapet med den andra vårdnadshavaren (tabell 5 i appendix).

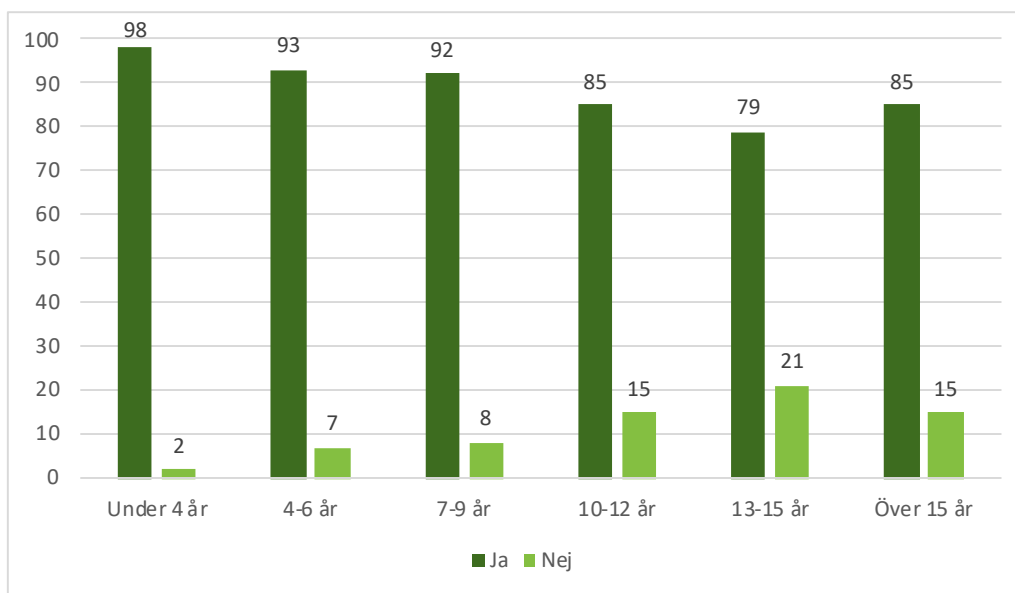
1.3 Föräldrar till de yngsta barnen bor i högre utsträckning ihop med barnets andra vårdnadshavare

Ett tydligt resultat i grundrapporten "Att vara förälder idag" var att föräldrarna som svarade på undersökningen i stor utsträckning bor ihop med barnets andra vårdnadshavare, särskilt vanligt förekommande var detta bland föräldrar som är 34 år eller yngre. I rapporten analyserades dock inte detta närmare och om det även går att se samma ålderskillnader med avseende på fokusbarnets ålder. Det vill säga om det finns något samband mellan i vad mån vårdnadshavarna bor ihop och åldern på det barn de ombads att fokusera på är.

Figur 4 visar andel föräldrar som svarat att de bor ihop med barnets andra vårdnadshavare, uppdelat på fokusbarnets ålder. Föräldrar med ett fokusbarn som är 3 år eller yngre sticker ut. I denna grupp av föräldrar bor nästan alla (98 procent) ihop med barnets andra vårdnadshavare. Detta är en signifikant skillnad jämfört med föräldrar med barn i de övriga åldersgrupperna (figur 4).

Även föräldrar vars fokusbarn är 13-15 år eller mer särskiljer sig. Bland föräldrar med fokusbarn i dessa åldersgrupper är det en signifikant lägre andel som bor ihop med barnets andra vårdnadshavare (79 procent respektive 85 procent bor ihop).

Figur 4. Andel som bor ihop/inte bor ihop med barnets andra vårdnadshavare, efter ålder på fokusbarnet (procent)

Kommentar: Frågan som ligger till grund för figuren löd "Delar du föräldraskapet med den andra vårdnadshavaren fick (BARN)?". Innehållet i parentesen "(BARN)" varierade beroende om föräldrar angett att de har mer än ett barn. I dessa fall har de ombetts att tänka på ett specifikt barn som slumpats fram i webbenkäten. Antal svar: 2897.

Andra förklaringsfaktorer som också tycks påverka om föräldrar bor ihop med fokusbarnets andra vårdnadshavare är föräldrarnas inkomst och utbildningsnivå. Ju högre utbildning och inkomst desto högre är sannolikheten att föräldern bor ihop med den andra vårdnadshavaren (tabell 7 i appendix).

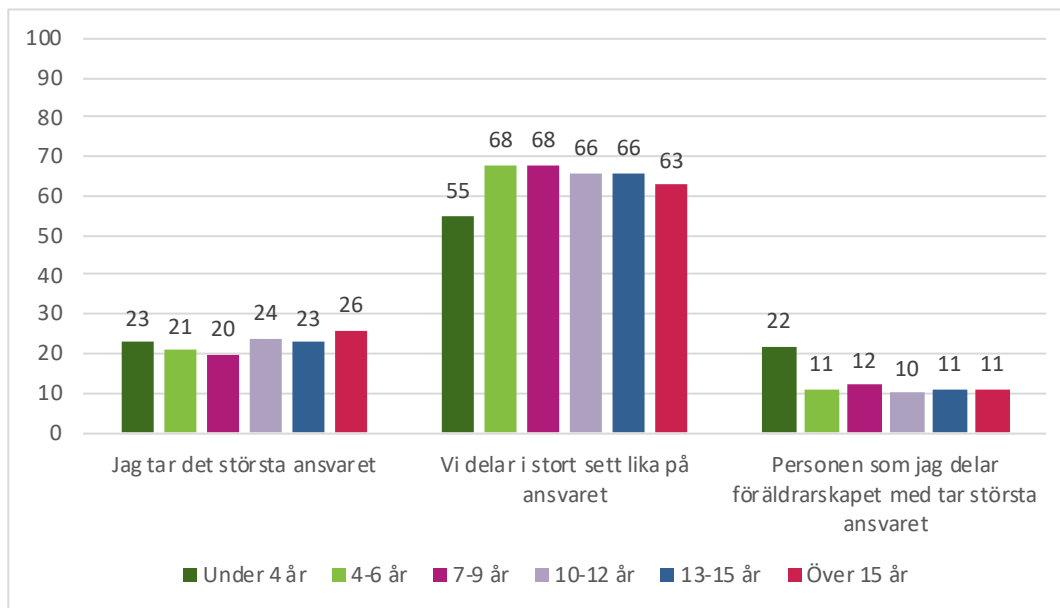
1.4 Bland föräldrar med barn i de yngsta åldersgrupperna upplevs omsorgsarbetet som ojämnt fördelat

I grundrapporten "Att vara förälder idag" analyserades skillnader i omsorgsarbetet främst i relation till föräldrars kön och resultaten visade att kvinnor generellt tar ett större ansvar för omsorgsarbetet jämfört med män. Även sambandet mellan åldern på fokusbarnets och fördelningen av omsorgsarbetet är av intresse att undersöka närmare, något som inte gjordes i grundrapporten.

Figur 5 visar fördelningen av omsorgsarbetet för fokusbarnet uppdelat på barnets ålder. Bland de föräldrar som svarar att de själva tar det största ansvaret för fokusbarnet finns inga signifikanta skillnader beroende på hur gammalt fokusbarnet är. Däremot finns ett par signifikanta skillnader mellan de föräldrar som uppger att de delar lika på ansvaret och de som svarat att personen som föräldraskapet delas med tar största ansvaret beroende på hur gammalt fokusbarnet är. Bland de föräldrar med ett fokusbarn som är 3 år eller yngre är det signifikant färre (55 procent) som delar lika på ansvaret jämfört med de vars fokusbarn är i åldersgrupperna 4-6 år (68 procent), 7-9 år (68 procent) och 10-12 år (66 procent) (figur 5).

Figur 5 visar även att det är signifikant fler föräldrar med fokusbarn som är 3 år eller yngre som upplever att personen som föräldraskapet delas med också är den som tar det största ansvaret för barnet. Denna signifikanta skillnad återfinns mellan föräldrar med fokusbarn i åldersgruppen 3 år eller yngre i jämförelse med samtliga äldre åldersgrupper.

Figur 5. Upplevd ansvarsfördelning, efter ålder på fokusbarnet (procent)

Kommentar: Frågan som ligger till grund för figuren löd "Hur upplever du att ansvaret (BARNET) fördelas idag?". Innehållet i parentesen "(BARN)" varierade beroende om föräldrar angett att de har mer än ett barn. I dessa fall har de ombetts att tänka på ett specifikt barn som slumpats fram i webbenkäten. Antal svar: 2 897.

När andra förklaringsfaktorer inkluderas i analysen har även kön ett samband med upplevd ansvarsfördelning. Att var kvinna tycks innebära högre sannolikhet att uppleva att en själv tar det största ansvaret, samt lägre sannolikhet för upplevelsen av att ansvaret delas lika eller att den andra vårdnadshavaren tar det största ansvaret för omsorgsarbetet (tabell 9 modell 2, 4 och 6 i appendix).

2. Specifika utmaningar i relation till bakgrundsvariabler

Ett av fokusområdena i grundrapporten "Att vara förälder idag" handlade om vilka utmaningar som föräldrarna såg i det egna föräldraskapet (kapitel tre i grundrapporten). I grundrapporten redovisades samband mellan upplevda utmaningar och demografiska aspekter så som kön, ålder och inkomst. I detta avsnitt redovisas ytterligare analyser av hur utmaningar i föräldraskapet ser ut i olika grupper av föräldrar.

Sammanfattning

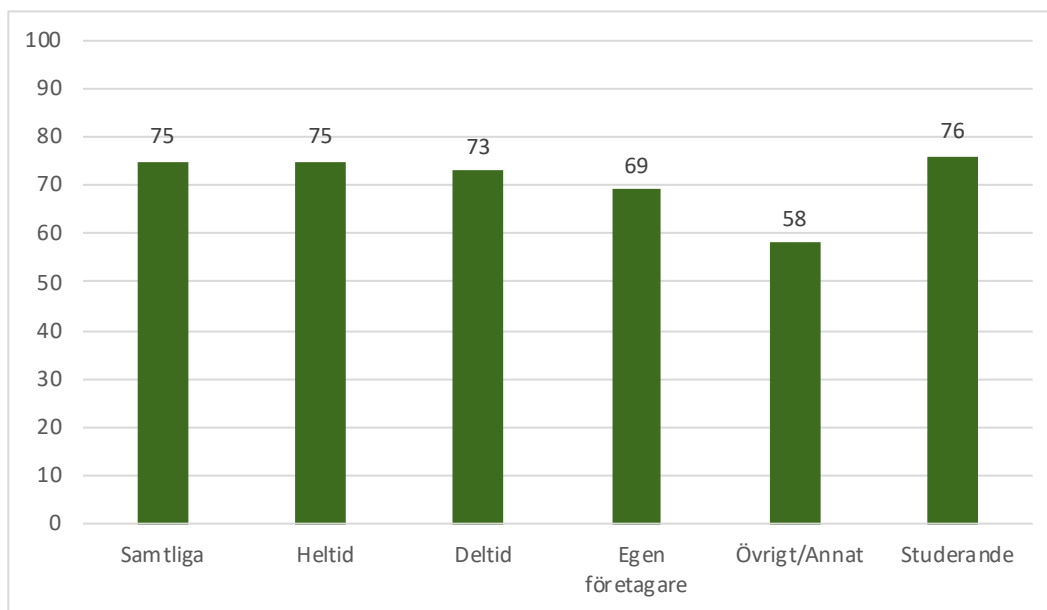
- Bland föräldrar som inte arbetar eller studerar ses tid i något lägre grad som en stor utmaning i det egna föräldraskapet i jämförelse med föräldrar som arbetar.
- Konflikter kring skärmtid ses i större utsträckning som en stor eller ganska stor utmaning för föräldrar med fokusbarn i åldrarna 7-15 år jämfört med föräldrar med yngre och äldre barn.

2.1 Föräldrar som inte arbetar eller studerar ser i lägre utsträckning tid som en stor utmaning i det egna föräldraskapet

Grundrapporten "Att vara förälder idag" visar genomgående att tid är den utmaning som föräldrar upplever som störst i sitt föräldraskap. Speciellt utmanande verkar tid vara för föräldrar som är 34 år eller yngre.

En intressant aspekt som inte undersöktes närmare i grundrapporten är relationen mellan arbets-situation och hur stor utmaning föräldrar upplever att tid är i det egna föräldraskapet.

Utökade analyser av detta samband visar att tid ses som en lika stor utmaning bland deltidsar-betande eller studerande föräldrar som för föräldrar som arbetar heltid (figur 6). Föräldrar som inte arbetar (i kategorin Övrigt/Annat) upplever inte i lika stor utsträckning tid som en stor utmaning i sitt föräldraskap.

Figur 6. Andel som tycker att tid är stor/ganska stor utmaning, efter arbetsmarknadssituation (procent)

Kommentar: Frågan som ligger till grund för figuren löd "I vilken utsträckning upplever du följande som utmaningar i ditt eget föräldraskap? Tid". Svarsalternativen var; Mycket stor utmaning, Ganska stor utmaning, Varken stor eller liten utmaning, Ganska liten utmaning, Mycket liten utmaning, Vet ej. I figuren redovisas andelen respondenter som svarade att utmaningen är en Mycket stor utmaning eller en Ganska stor utmaning. I kategorin Övrigt/Annat ingår de som svarat att de är arbetslösa, pensionärer eller har sjukersättning eller arbete i arbetsmarknadspolitisk åtgärd samt de som fyllt i ett eget svarsalternativ. Antal svar: 3058.

Bland de föräldrar i urvalet som är egenföretagare uppfattas tid som en något mindre utmaning jämfört med de som arbetar heltid (69 procent jämfört med 75 procent). Denna skillnad är dock inte statistiskt signifikant utan skulle kunna bero på slumpen.

Den enda statistiskt säkerställda skillnaden mellan föräldrar med olika arbetssituation finns mellan de föräldrar som arbetar heltid och de föräldrar som är arbetslösa, pensionärer, har sjukersättning eller arbete i arbetsmarknadspolitisk åtgärd (kategorin övrigt/annat). Föräldrar i denna kategori ser i lägre utsträckning tid som en stor eller mycket stor utmaning i föräldraskapet jämfört med de föräldrar som arbetar heltid (58 procent jämfört med 75 procent).

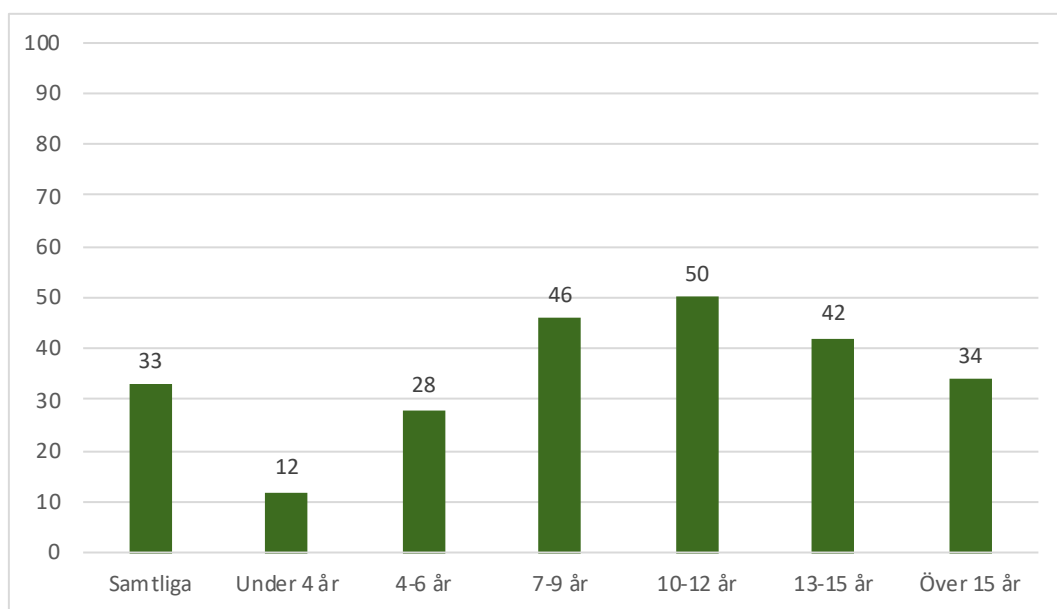
Skillnaden mellan de som arbetar heltid och gruppen föräldrar som ingår i kategorin övrigt/annat är signifikant även under kontroll för andra relevanta aspekter så som kön, ålder, inkomst och utbildningsnivå (tabell 11 i appendix).

2.2 Konflikter kring skärmtid är som störst mellan föräldrar och barn i åldersgrupperna 7-15 år

Bland samtliga föräldrar som svarade på undersökningen uppfattade 33 procent konflikter kring skärmtid/spelande som en mycket eller ganska stor utmaning. Efter utmaningar kring tid, ta hand om den egna hälsan, kombinera arbete med föräldraskapet och parrelationen var konflikter om skärmtid den utmaning som störst andel föräldrar såg som mycket eller ganska stor. Särskilt stor utmaning uppfattades skärmtid vara bland föräldrar som är 46 år eller äldre, men detta resultat skulle också kunna hänga samman med åldern på fokusbarnet.

Figur 7 visar att barnets ålders hänger samman med i vilken grad föräldrar ser skärmtid som en utmaning. Statistiskt säkerställda skillnader finns mellan åldersgrupperna 6 år eller yngre och samtliga äldre åldersgrupper. Bland föräldrar med fokusbarn i de yngre åldersgrupperna ansåg 28 procent (4-6 år) respektive 12 procent (under 4 år) att konflikter kring skärmtid utgjorde en stor eller mycket stor utmaning. Det är lägre än bland föräldrar till fokusbarn i åldrarna 7-9 år (46 procent), 10-12 år (50 procent) eller 13-15 år (42 procent). Även skillnaden mellan föräldrar till fokusbarn 13-15 år respektive 16 år och äldre (34 procent) är statistiskt signifikant.

Figur 7. Andel som tycker att konflikter kring skärmtid är stor/ganska stor utmaning, efter ålder på fokusbarnet (procent)

Kommentar: Frågan som ligger till grund för figuren löd: "I vilken utsträckning upplever du följande som utmaningar i ditt eget föräldraskap? Konflikter kring skärmtid/spelande". Svartalternativen var; Mycket stor utmaning, Ganska stor utmaning, Varken stor eller liten utmaning, Ganska liten utmaning, Mycket liten utmaning, Vet ej. I figuren redovisas andelen respondenter som svarade att utmaningen är en Mycket stor utmaning eller en Ganska stor utmaning. Antal svar: 2995.

Från figur 7 går det alltså att utläsa att skärmtid/spelande tycks vara en utmaning främst för föräldrar till barn mellan 7-15 år. Men även ålder på föräldern tycks hänga samman med hur stor utmaning skärmtid/spelande upplevs vara. Ju äldre föräldern som svarat på undersökningen är desto större utmaning anses skärmtid/spelande vara (tabell 13 i appendix).

3. Antal utmaningar och ansvar för barn och hem

Ett annat temaområde i grundrapporten "Att vara förälder idag" handlade om det jämställda föräldraskapet. I detta temaområde analyserades fördelningen av ansvar kring hem- och hushållsarbete samt fördelningen av ansvaret för fokusbarnet. Ett tydligt resultat var att det finns en tydlig skillnad mellan könen i ansvarsfördelningen, både för omsorg och hem- och hushållsarbete.

De utökade analyserna fokuserar på ansvarsfördelningen för omsorg och hem- och hushållsarbetet i relation till upplevelsen av föräldraskapet i stort samt specifika utmaningar i det egna föräldraskapet.

Sammanfattning

- Föräldrar som svarat att ansvaret för hem- och hushållsarbetet delas lika upplever föräldraskapet som mindre utmanande.
- Även bland föräldrar med lika ansvarsfördelning för omsorg om fokusbarnet ses föräldraskapet som mindre utmanande jämfört med föräldrar med ojämn ansvarsfördelning.

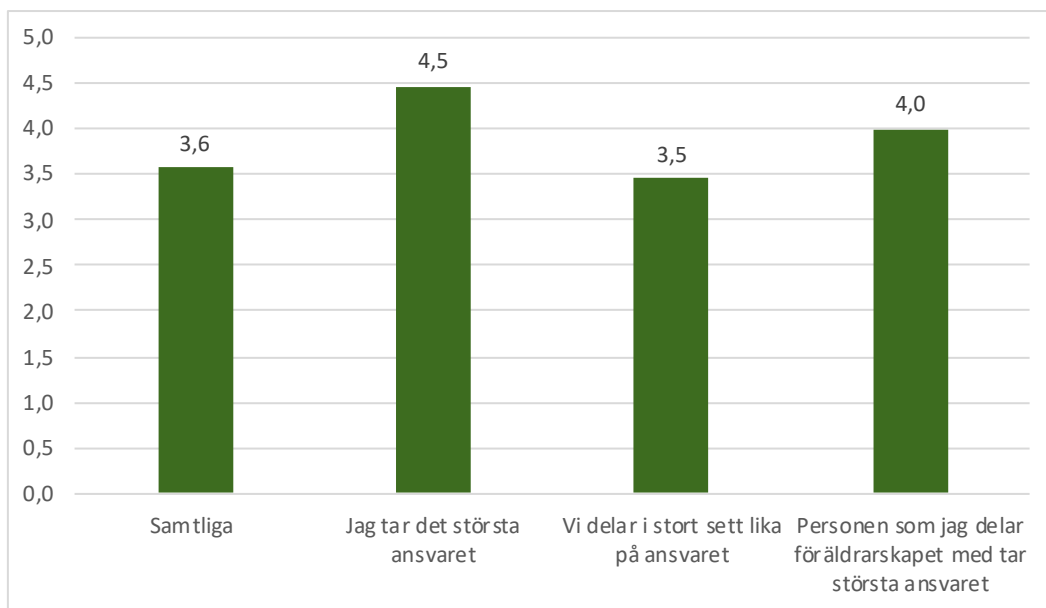
3.1 Föräldrar med jämn ansvarsfördelning för hem- och hushållsarbetet upplever föräldraskapet som mindre utmanande

Majoriteten (64 procent) av föräldrarna som deltog i undersökningen svarade att de delade lika på ansvaret för hem- och hushållsarbete. Dock pekar ett annat av grundrapportens huvudresultat på att det i regel är kvinnan som tar det större ansvaret i de fall då föräldrar svarat att den ena parten tar mer ansvar i hem- och hushållsarbetet. Vilka konsekvenser som ansvarsfördelningen för hem- och hushållsarbetet har för upplevelsen av utmaningar i föräldraskapet analyserades inte närmare i grundrapporten.

Figur 8 visar det genomsnittliga antalet utmaningar som föräldrarna ser som stora eller mycket stora i det egna föräldraskapet uppdelat på ansvarsfördelning för hem- och hushållsarbetet. Föräldrar som upplever att de själva tar det största ansvaret för hem- och hushållsarbetet ser flest utmaningar som stora eller mycket stora i det egna föräldraskapet (4,5 jämfört med 3,5 och 4).

Även föräldrar som svarat att personen som de delar föräldraskapet med tar det största ansvaret för hem- och hushållsarbetet ser i genomsnitt fler utmaningar i det egna föräldraskapet jämfört med de som delar lika på ansvaret (figur 8). I figuren är alla skillnader mellan grupperna statistiskt säkerställda.

Figur 8. Genomsnittligt antal upplevda utmaningar uppdelat på ansvarsfördelning för hem och hushåll

Kommentar: Figuren redovisar det genomsnittliga antalet utmaningar som föräldrar ser som ganska eller mycket stora i det egna föräldraskapet, uppdelat på grupper. Frågan som ligger till grund för tabellen lyder "I vilken utsträckning upplever du följande som utmaningar i ditt eget föräldraskap?". Utmaningarna som inkluderades är: Tid, Ta hand om egna hälsan, Kombinera arbetet med föräldraskapet, Parrelationen, Konflikter kring skärmtid/ spelande, Arbetsfördelning i hemmet, Hantera förväntningar på mig som förälder, Ekonomi, Olika syn barnuppfostran jämfört med partnern, Olika syn barnuppfostran jämfört med människor i allmänhet och Annat. Svartalternativen var: Mycket stor utmaning, Ganska stor utmaning, Varken stor eller liten utmaning, Ganska liten utmaning, Mycket liten utmaning, Vet ej. Antal svar: 2028.

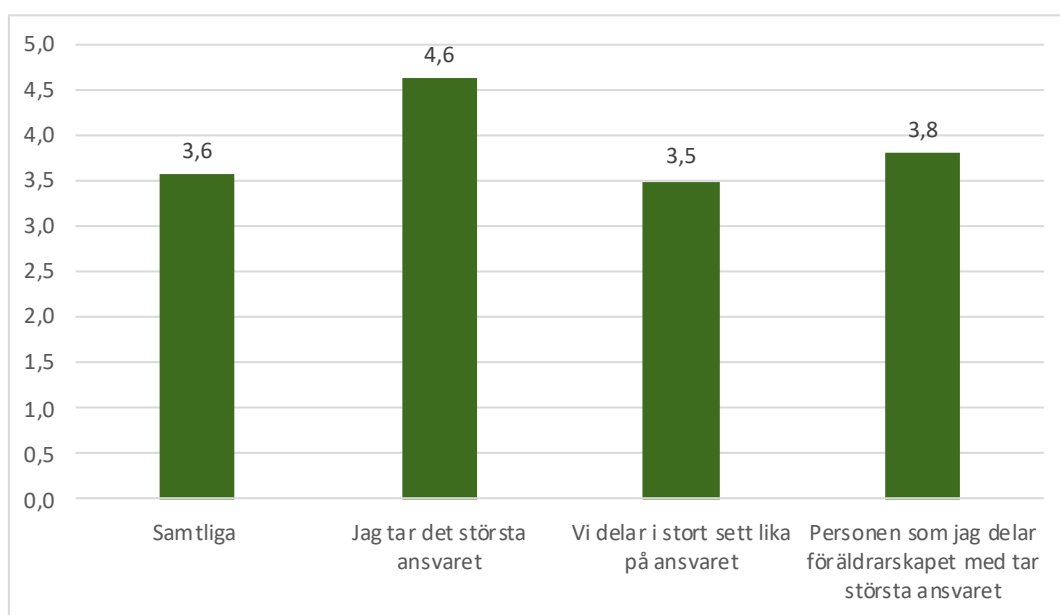
De som delar lika på fördelningen av hem- och hushållsarbetet ser signifikant färre utmaningar i det egna föräldraskapet jämfört med personer som själva tar det största ansvaret, även med kontroll för andra variabler i analysen. Ingen signifikant skillnad finns mellan de som tar det största ansvaret själva och de som svarat att personen som föräldraskapet delas med tar det största ansvaret. När kontrollvariabler, så som kön, ålder, inkomst och utbildningsnivå, läggs till i analysen finns endast signifikanta skillnader mellan de som själva tar det största ansvaret och de som delar lika på ansvaret (tabell 15 i appendix).

3.2 Föräldrar med lika ansvarsfördelning för fokusbarnet ser föräldraskapet som mindre utmanande

Omsorgsarbete för barnen uppvisar enligt grundrapporten "Att vara förälder idag" i stort liknande mönster som ansvarsfördelningen för hem- och hushållsarbetet. En majoritet av föräldrarna (64 procent) uppger att ansvaret för fokusbarnet delas lika. Även vad gäller omsorg för barnen finns det skillnader mellan könen där 34 procent av kvinnorna svarar att de själva tar det största ansvaret för barnet jämfört med 12 procent bland männen.

Figur 8 visar att sambandet mellan ansvarsfördelning av omsorgsarbetet och upplevda utmaningar liknar sambandet mellan ansvarsfördelningen av hem- och hushållsarbetet och upplevda utmaningar. Bland de som själva tar det största ansvaret för fokusbarnet är det genomsnittliga antalet utmaningar i det egna föräldraskapet 4,6. Motsvarande siffra bland de som delar lika på ansvaret för barnet är 3,5 och 3,8 för de som svarat att personen som föräldraskapet delas med tar det största ansvaret (figur 9). Även här är alla skillnader mellan grupperna statistiskt säkerställda.

Figur 9. Genomsnittligt antal upplevda utmaningar i ansvarsfördelningen för fokusbarnet

Kommentar: Figuren redovisar det genomsnittliga antalet utmaningar som föräldrar ser som ganska eller mycket stora i det egna föräldraskapet, uppdelat på grupper. Frågan som ligger till grund för tabellen lyder "I vilken utsträckning upplever du följande som utmaningar i ditt eget föräldraskap?". Utmaningarna som inkluderades är: Tid, Ta hand om egna hälsan, Kombinera arbetet med föräldraskapet, Parrelationen, Konflikter kring skärmtid/ spelande, Arbetsfördelning i hemmet, Hantera förväntningar på mig som förälder, Ekonomi, Olika syn barnuppfostran jämfört med partnern, Olika syn barnuppfostran jämfört med människor i allmänhet och Annat. Svartalternativen var: Mycket stor utmaning, Ganska stor utmaning, Varken stor eller liten utmaning, Ganska liten utmaning, Mycket liten utmaning, Vet ej. Antal svar: 3005.

De som delar lika på ansvaret för omsorgsarbetet ser färre utmaningar jämfört med de som själva tar det största ansvaret (tabell 16 i appendix). Vid kontroll för kön, ålder, inkomst, utbildningsnivå och åldern på fokusbarnet kvarstår ett signifikant samband.

Diskussion och betydelse för praktiken

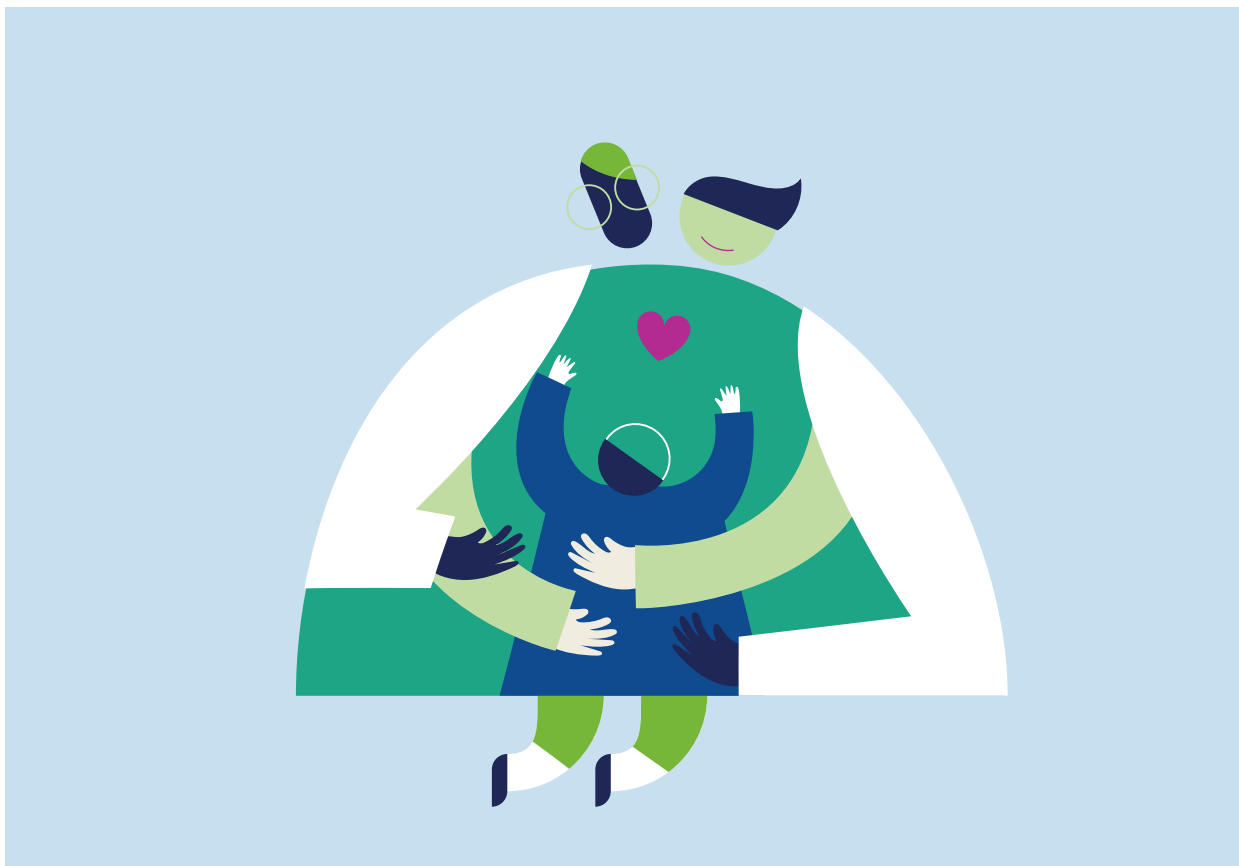
Även om majoriteten av föräldrarna i huvudrapporten "Att vara förälder idag" uppgav att ansvarsfördelningen av hem- och omsorgsarbetet var lika, ansågs kvinnor i väsentligt högre utsträckning ta det största ansvaret jämfört med männen. I den här tillägsrapporten undersöktes hur fokusbarnets ålder hänger ihop med denna ansvarsfördelning. Inte överraskande upplevdes ansvarsfördelningen mer ojämn bland föräldrar med yngre än bland föräldrar med äldre barn. Å ena sidan överensstämmer detta resultat med att kvinnor tar ut den största delen av föräldraledigheten innan barnet fyllt två år och går oftare ned i arbetstid eller studietakt när det första barnet kommer. Å andra sidan så inger resultatet ett visst hopp att föräldrarna med äldre barn upplevde ansvarsfördelningen i lägre grad ojämn, eftersom tidigare studier har visat att arbetsfördelningen när det första barnet föds tenderar att bestå över tid. Resultaten av tilläggsanalyserna visar att det inte fanns något samband mellan ålder på fokusbarnet och vilken arbetstid/studietakt föräldrarna har i denna grupp föräldrar.

Resultaten visar också att föräldrar ser färre utmaningar i det egna föräldraskapet om de uppger att ansvaret för omsorg samt hem- och hushållsarbete delas lika jämfört med föräldrar som uppger att ansvarsfördelningen är mer ojämn, oavsett vem som tar det största ansvaret. Detta är ett resultat värt att beakta i mötet och stödet till föräldrar och som stärker behovet av ökad jämställdhet hos föräldrar idag.

Ett annat resultat i tillägsrapporten visar att ju högre utbildning och inkomst desto högre är sannolikheten att föräldern bor ihop med den andra vårdnadshavaren. Det är också vanligare att föräldrarna till barn under tre år bor ihop jämfört med föräldrar till äldre barn. Detta skulle kunna vara en av förklaringarna till resultatet att gruppen föräldrar med yngre barn i högre utsträckning även delar föräldraskapet med barnets andra vårdnadshavare än vad föräldrar till äldre barn gör. Ju fler barn desto mindre var sannolikheten att föräldrarna delade föräldraskapet med varandra. Resultatet innebär att ju äldre barnet är och ju fler barn det finns i familjen ju högre risk är det att den ena föräldern står ensam i föräldraskapet. Detta kan i sin tur kräva mer stöd på olika arenor till föräldrar som tar största eller hela ansvaret för föräldraskapet.

I denna tillägsrapport analyserades den största utmaningen i föräldraskapet som var tid i relation till om föräldrarna arbetar/studerar eller inte. Resultaten visade att bland föräldrar som inte arbetar eller studerar upplevs tid i något lägre utsträckning som en stor utmaning i det egna föräldraskapet. Även om arbetslöshet eller sjukskrivning i sig är negativt och kan upplevas stressande på många olika sätt, så verkar det positivt utifrån sambandet med mindre utmaningar i föräldraskapet.

Var tredje förälder uppfattade konflikter kring skärmtid/spelande som en mycket eller ganska stor utmaning i föräldraskapet i huvudrapporten och sågs som speciellt utmanande hos föräldrar äldre än 46 år. Ytterligare analyser visar att barnets ålder hänger samman med i vilken grad föräldrarna såg detta som en utmaning – störst utmaning var det för föräldrarna med 7-15-åriga barn. Föräldramöten i skolan kan vara ett tillfälle att få stöd och diskutera denna utmaning med andra föräldrar i samma sits. Att rådfråga vänner och familj är en annan strategi som används.

MYNDIGHETEN FÖR
FAMILJERÄTT OCH
FÖRÄLDRASKAPSTÖD

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF

Nygatan 40B, 931 31 Skellefteå

www.mfof.se

info@mfof.se

010-190 11 00